

Bosanski/Hrvatski/Srpski -
Bosniska/Kroatiska/Serbiska

0164

Dobro do li
na posao

PRAVA, MOGUĆNOSTI
I OBAVEZE ZA VAS KOJI STE NOVI
NA ŠVEDSKOM TRŽIŠTU RADA

Annika Creutzer

DOBRODOŠLI NA RADNO MJESTO!

Prava, mogućnosti i obaveze za Vas
koji ste novi na švedskom tržištu rada

Napisala Annika Creutzer

Uvod

Novo radno mjesto znači mnogo više od same plaće/plate. U pitanju su kolege sa posla i mogućnost biti dio tog zajedništva. To je put do napretka. Nakon prvog zaposlenja, lakše je preći na druga radna mjesta i doškolovavati se.

Sa zaposlenjem slijede i osiguranja, što Vam daje jedan vid sigurnosti. Ova sigurnost će biti mnogo veća ukoliko postoji kolektivni ugovor vezan za radno mjesto. Kolektivni ugovor Vam takođe/r osigurava budućnost u pogledu mirovine/penzije. U knjizi možete naučiti što se podrazumijeva pod kolektivnim ugovorom.

Za Vas koji ste novi na švedskom tržištu rada, postoji mnogo toga što morate znati. Cilj ove knjige je da Vam pruži pomoć uz put i da Vam olakša razumijevanje povezanosti plaće/plate, osiguranja i mirovine/penzije. Znanje o mirovini/penziji Vam pruža mogućnost donošenja mudrih odluka.

Možda ste Vi jedan među hiljadama ljudi koji su došli ovdje kao izbjeglice i sada počinjete raditi. Ili ste mlađi pa ste zato novi na tržištu rada. Svi imaju svoje mjesto i svi imaju jednaka prava, mogućnosti i obaveze.

Za sve nas je važno da Vi i svi ostali dobijete posao. Dobro je za čitavo društvo kada mnogi rade i doprinose ekonomiji države. To čini Švedsku, na mnogo načina, bogatom državom.

KAKO BI

bilo lako unijeti se u to što važi u različitim prilikama života, rozom bojom je označena pozadina onoga što je od posebnog značaja.

MNOGA

nova radna mjesta se otvaraju u sklopu škole, zdravstva i njege, te su obuhvaćena kolektivnim-ugovorima koji važe za općine/opštine, županije/srezove (kommun, landsting) i regije. Kako bi se pojasnilo što Važi za Vas, koji ste dobili neki od ovih poslova, postoje posebne informacije sa zelenom pozadinom.

Sadržaj

Strana

1. Dobili ste posao	5
2. Osigurani ste	14
3. Stičete mirovinski/penzioni staž kroz Vaš rad	17
4. Djeca i posao	23
5. Osiguranje ako preminete	25
6. Kada postanete stariji	26
7. Dobro je imati u vidu	28

I. Dobili ste posao

Ugovor o radu

Kada dobijete posao, dobit ćete/dobićete i ugovor o radu. U Vašem ugovoru o radu, koji potpisujete Vi i Vaš poslodavac, treba da stoji slijedeće:

- Kako se zove poslodavac
- Adresa radnog mjesta i organizacioni broj
- Koliko Vam je radno vrijeme po danu ili tjednu/nedelji
- Kolika će Vam biti plaća/plata
- Kolika će Vam biti nadoknada ako radite prekovremeno ili tijekom/tokom nezgodnog radnog vremena (za vrijeme praznika ili po smjenama)
- Vaši radni zadaci
- Eventualni odbici za hranu i smještaj
- Otkazni rok
- Oblik angažiranja/angažovanja (Anställningsform)
- Datum početka i datum završetka rada (ako radite na određeno vrijeme)
- Koja su pravila za godišnji odmor i na koliko dana imate pravo

Oblik angažiranja/angažovanja je vrlo bitan podatak. On govori o tome na koji način ste zaposleni. Zaposlenje može biti **na neodređeno vrijeme (tillsvidareanställning)**. To se drugim riječima zove da ste stalno zaposleni. U tom slučaju važe posebna pravila o tome na koji način Vas je moguće otpustiti ili ako Vi želite prestati raditi/da prestanete da radite. Zakon koji važi za sva radna mjesta se zove Zakon o zaštiti prilikom zaposlenja (Lagen om anställningsskydd – LAS). A može postojati i kolektivni ugovor koji upravlja uvjetima/uslovima. Pročitajte dodatno o kolektivnim ugovorima dulje/dalje u tekstu.

UVIJEK TREBA OBEZBIJEDITI

pismeni oblik ugovora o radu!

Kako Vas ne bi prevarili i za posao i za plaću/platu.

Zaposlenje može biti i na određeno vrijeme. Postoje više oblika zaposlenja na određeno vrijeme.

- **Opći/Opšti oblik zaposlenja na određeno vrijeme (Allmän visstidsanställning (AVA)).** Saznajete koji dan počinjete na radnom mjestu a kojeg dana ga napuštate. Ako radite nekoliko sati dnevno i po potrebi, to se obično naziva zaposlenje po satu (timanställning). Možete čak biti zaposleni i nekoliko pojedinačnih dana. Uvijek sačuvajte platne liste (obavještenje koje dobivate/dobijate od poslodavca svakog mjeseca). Možda će biti potrebno da je prikažete Blagajni za osiguranje (Försäkringskassan) ako se razbolite i trebate dobiti nadoknadu za to.
- **Zamjena.** Saznat ćete/saznaćete kada Vam počinje posao, koga zamjenjujete i kada zamjena prestaje. Vrijeme zamjene se može prodlužiti/produžiti ako osoba koju zamjenjujete, iz nekog razloga, prodluži/produži svoje odsustvo.
- **Sezonsko zaposlenje (Säsongsanställning).** Saznaćete kada počinjete i kada prestajete da radite ako je, iz nekog razloga, u pitanju posao na određeno. Zaposlenje prestaje kada je kraj sezone. Često je povezano sa godišnjim dobima, kao na primjer zanimanje čuvanja plaže na kupalištima ili čišća snijega.
- **Probni rad (Provanställning).** Probni rad može trajati najdulje/najduže šest mjeseci, tijekom/tokom kojeg trebate obavljati rad koji je predviđen stalnim zaposlenjem nakon probnog rada. Može se dogoditi da Vas otpuste nakon probnog rada, a postoje pravila na koji se način to smije dogoditi. U slučaju da ne dobijete otkaz, probni rad će preći u stalno zaposlenje.
- **Imate više od 67 godina.** U tom slučaju poslodavac Vam može dati poseban ugovor koji ne mora pratiti pravila za stalno zaposlenje.

Radno vrijeme

U ugovoru o radu mora pisati koliko Vam je radno vrijeme. Obično puno radno vrijeme iznosi 35-40 sati rada tjedno/nedeljno. U slučaju radno vrijeme nije puno, obično se to navodi u procentima od punog radnog vremena, npr. 80 ili 50 procenata. Radno vrijeme se može i navesti određenim brojem sati dnevno,tjedno/nedeljno ili mjesечно.

Zakon govori o tome koliko je dozvoljeno raditi dnevno, tjedno/nedeljno i godišnje. Zakon sadrži i pravila o pauzama i odmorima. Mora, primjera radi, postojati vrijeme za objed/ručak i morate imati određen broj sati odmora za san i slobodno vrijeme prije slijedeće radne smjene.

Dobivate/dobijate plaću/platu!

Plaća/Plata

U ugovoru o radu mora pisati kolika će Vam biti plaća/plata. Možete imati razne oblike plaće/plate. Oblici mogu biti:

- Fiksna mjesecačna plaća/plata
- Plaća/Plata po satu
- Plaća/Plata sa kliznim dijelom/delom kao što su akord, provizija ili bonus

Možete imati pravo na dodatnu nadoknadu uslijed rada praznicima i noćnog rada. To se naziva dodatak za nezgodno radno vrijeme (ob-ersättnng).

Švedska, za razliku od mnogih drugih zemalja, nema Zakon o minimalnoj plati/plaći. Ali je većina radnih mjeseta obuhvaćena tzv. kolektivnim ugovorom. U tom slučaju je određena minimalna plaća/plata za različite poslove, različite zadatke i za različite dobi radnika. Obično se govori o **plaći/plati po ugovoru (avtalsenlig lön)**. To ne sprečava poslodavca da da višu plaću/platu od toga.

Na radnim mjestima bez kolektivnog ugovora, ne postoji minimalna dozvoljena plaća/plata. Poslodavac može da odredi koliko god nisku plaću/platu želi. Pročitajte o kolektivnim ugovorima dulje/dalje u tekstu ovog poglavlja.

Uobičajeno je da se plata dijeli oko 25. svakog mjeseca. Zarada se uplaćuje na bankovni račun koji ste prijavili poslodavcu.

Platu koji dobivate/dobijate na bankovni račun je plata poslije odbitka poreza. Poslodavac dakle odbija porez od zarade koji Vi treba da platite. To se naziva **izvornim porezom (källskatt)**. Koliko poreza treba odbiti, poslodavac određuje pomoću poreskih tabela (skattetabeller) koje izdaje Poreska uprava, pročitajte više na skatteverket.se

Poslodavac također/takođe mora platiti porez na zarade koje se isplaćuju, tzv. **doprinos od poslodavca (arbetsgivaravgift)**. Doprinosi obuhvataju novac za Vašu mirovinu/penziju, osiguranje uslijed bolesti, roditeljstva ili povrede na radu, te dio koji čini porez državi. U slučaju da ste rođeni prije 1952. godine (od 2018.) doprinosi koje plaća poslodavac su manji. Jeftinije je dakle za poslodavca zaposliti stariju osobu.

Kolektivni ugovor

Većina radnih mjesta u Švedskoj su obuhvaćena kolektivnim ugovorom. To je dogovor između poslodavca i zaposlenika/zaposlenih o plaćama/platama i uvjetima/uslovima zaposlenja. Uvjeti/Uslovi važe za sve zaposlenike/zaposlene - za čitav kolektiv. Organizacije poslodavaca i savezi sindikati (fackförbund) zaposlenika/zaposlenih su ti koji potpisuju ugovor.

Postoje savezi sindikati za većinu zanimanja. Koji sindikat Vama odgovara, ovisi/zavisi od toga koje obrazovanje i poziv imate te čime se bavite. Savezi sindikata (Fackförbund) se nazivaju sindikalne udruge/udruženja (fackföreningar) ili sindikat (facket).

SVI KOJI

rade u javnim ustanovama su obuhvaćeni kolektivnim ugovorom. Postoji jedan ugovor za sve zaposlene u Općinama/Opštinama i Županijama/Srezovima i jedan ugovor za one koji su zaposleni kod državnih tijela/organa.

VEĆINA NJIH

koji rade kod privatnih poduzetnika/preduzetnika, su također/takođe obuhvaćeni kolektivnim ugovorom. Postoje mnogi različiti kolektivni ugovori na privatnom tržištu rada. Jedan za one koji se nazivaju činovnicima i jedan za one koji se nazivaju radnicima. U slučaju da radite u privatnom sektoru, možete pitati sindikat, platni ured ili poslodavca koji ugovor važi za Vas.

Jedino oni koji su članovi sindikata, imaju mogućnost uticaja na pitanja o kojima sindikat treba da pregovara. Npr. da pregovara o povećanju plaća/plata ili o produljenju/produženju godišnjeg odmora. U slučaju da ste član sindikata, plaćate članarinu uz koju idu mnoge povoljnosti kao što su jeftinija osiguranja i mogućnosti pohrađanja tečajeva/kurseva.

Centralni kolektivni ugovor važi u cijeloj zemlji. Isti čini osnovu lokalnom kolektivnom ugovoru. U lokalnom kolektivnom ugovoru postoje dodatne povoljnosti, kao što su besplatna radna odjeća ili pravila o tome kako šema radnog vremena treba izgledati.

Kolektivni ugovor Vam daje više nego što Vam zakon garantira/garantuje, kada su u pitanju mirovine/penzije ili kada se razbolite. Neka osiguranja mogu faliti na radnom mjestu, ako ne postoji kolektivni ugovor.

Kolektivni ugovor koji važi na tvom radnom mjestu sadrži pravila o:

- Obliku angažiranja/angažovanja (anställningsform)
- Plaćama/Platama i drugim nadoknadama
- Radnom vremenu
- Dodatnom slobodnom vremenu, preko zakonski određenog godišnjeg odmora
- Ostavci
- Vašoj mirovini/penziji zasnovanoj na radnom stažu

Sadrži i osiguranja ako:

- Se razbolite
- Doživite nesreću ili zadobijete povredu
- Postati nezaposleno lice

Osiguranja obuhvaćena kolektivnim ugovorom se nazivaju ugovorom zasnovana osiguranja (avtalsförsäkringar). Poslodavac uplaćuje za Vašu mirovinu/penziju osnovanu na stažu i različita osiguranja. Pročitajte više u poglavlju 3.

STRANKE KOJE

pregovaraju o kolektivnom ugovoru za Općine/
Opštine, Županije/Srezove i regije su: Švedske Općine/
Opštine i Županije/Srezovi (SKL), su poslodavci
koji potpisuju kolektivni ugovor sa centralnim
sindikalnim organizacijama za otprilike 1,1 milion
saradnika u Općinama/Opštinama, Županijama/
Srezovima i regionima. SKL je najveća organizacija
poslodavaca u Švedskoj. Za općinska/opštinska društva
i udruženja koja su članovi Organizacije poslodavaca
(Arbetsgivarförbund) Pacta, Pacta potpisuje navedeni
kolektivni ugovor.

Najveći sindikata je "Kommunal" sa pola milijuna/
miliona članova. Drugi veliki savezi sindikata su Udruženje
zdravstvenih radnika (Vårdförbundet) i "Vision". Osim
toga postoji i Alijansa akademika (Akademikeralliansen)
koja predstavlja 17 različitih udruženja akademika
u sklopu Saco-a.

U SLUČAJU DA POSTOJI

ne postoji kolektivni ugovor na Vašem radnom mjestu, važno je da saznate što dobivate/dobijate umjesto toga. Jeste li osigurani? Koliko Vas slijedi kada ste bolesni? Plaća li Vam poduzeće/preduzeće mirovinsko/penzijsko osiguranje? Poduzeća/Preduzeća koja žele smanjiti troškove što je više moguće, mogu čak i da izbjegnu plaćanje osiguranja. U tom slučaju ćete Vi biti primorani da platite ako se ozlijedite ili razbolite, a u budućnosti ćete dobiti lošiju mirovinu/penziju.

Ostavci

Ako imate stalno zaposlenje, poslodavac Vas ne može otpustiti bez razloga. U Zakonu o zaštiti prava zaposlenika/zaposlenog (lagen om anställningsskydd), "LAS", postoje pravila o tome kada je moguće da izgubite posao i na koji način poslodavac treba to da izvede. "LAS" Važi za zaposlenike/zaposlene do 67 godina starosti. Možete biti otpušteni uslijed **nedostatka rada**. Može se raditi o tome da posao ne ide dobro i da stoga nema dovoljno posla za sve ili je možda reorganizacija ili promijene djelatnosti uticalo na to da Vaše radno mjesto više ne postoji.

Možete dobiti otkaz i iz **osobnih/ličnih razloga**. Može biti da se ne ponašate kako treba, da često kasnite ili da ne radite svoj posao kako treba. U tom slučaju ste morali dobiti upozorenja, a uobičajeno je i da se razmatra Vaš premještaj na drugo radno mjesto.

Ako poslodavac mora da otpusti radnike zbog nedostatka posla, to se mora uraditi određenim redoslijedom. Prosto rečeno važi pravilo da poslednji zaposlenik ide prvi. Onaj tko/ko je najkraće zaposlen, mora ići prvi. Postoje pak izuzeci ovisno/zavisno o tome/od toga da li netko/nekо od zaposlenika/zaposlenih ima kompetencije i znanje koje je potrebno poduzeću/preduzeću.

"LAS" također/takođe regulira/reguliše duljinu/dužinu otkaznog roka. Otkazni rok je rok tijekom/tokom kojeg radite i primate plaću/platu iako ste dobili otkaz. Otkazni rok je najmanje mjesec dana. Ako postoje kolektivni ugovori, otkazni rok može i biti duži. U tom slučaju na otkazni rok mogu utjecati/uticati i Vaše godine starosti.

I Vi možete dati otkaz kako bi ste npr. promijenili posao ili se preselili u drugi grad. Postoje pravila o tome koliko mjeseci unaprje morate dati otkaz ako želite prestati sa radom u određenom danu. Obično morate raditi tokom čitavog otkaznog roka.

U slučaju da ostanete bez posla

Kada imate posao dobro je razmišljati o tome što se može desiti sa Vašom ekonomijom ako ostanete bez posla. Dobar način da se zaštite jeste da budete član a-kase.

U slučaju da ste član a-kase možete dobivati/dobijati novac koji bi Vam bio od pomoći dok dobijete novi posao. A-kasa čini dio Vaše plaće/plate. Dobivate/Dobijate 80 procenata Vaše plaće/plate i to najviše 910 kruna po danu, prvih 100 dana. Nakon toga dobivate/dobijate 70 procenata i to najviše 760 kr po danu.

Postoji približno 30 različitih a-kasa za različite branše i obrazovanja. U slučaju da ne znate koja Vam a-kasa odgovara, možete razgovarati sa sindikatom, posjetiti sajt a-kassa ili ući na početnu stranicu Zavoda za zapošljavanje (Arbetsförmedlingen) arbetsförmedlingen.se/a-kassa, gdje postoji informacija o tome na dvanaest jezika pored švedskog.

U slučaju da ste član sindikata onda ste vjerovatno i član a-kase. Sindikati i a-kase srađuju/sarađuju. Ne morate biti član sindikata da biste bili član a-kase. Kada ste član a-kase, plaćate određenu sumu (članarinu), obično nešto više od 100 kruna mjesečno.

Kako biste dobili nadoknadu u slučaju da ostnete bez posla, morate se prijaviti u Zavod za zapošljavanje (Arbetsförmedlingen) i biti u stanju da prihvate novi posao. Vaša a-kasa vam isplaćuje novac.

U slučaju da niste član a-kase možete dobiti osnovnu sumu. U tom slučaju morate imati 20 godina starosti i osnovna suma iznosi najviše 365 kruna po danu. A-kasa i osnovna suma se isplaćuju najdulje/najduže 300 dana. U slučaju da imate djecu ispod 18 godina starosti dobivate/dobijate više dana.

Slobodni dani

Godišnji odmor

Svi koji rade imaju pravo na godišnji odmor. Ali nemate pravo da uzmete godišnji odmor kad želite. Morate **da tražite godišnji odmor** od Vašeg poslodavca. Poslodavac može reći "ne", odbiti zahtjev, ako to ne odgovara poslu ili se ne uklapa u godišnje odmore ostalih zaposlenika/zaposlenih. U slučaju da poslodavac kaže "da", to se zove Vam da je odmor odobren.

Imate pravo na četiri vezane nedjelje godišnjeg odmora (glavni odmor) u periodu između lipnja/juna i kolovoza/avgusta u skladu sa **zakonom o godišnjim odmorima**. Ali također/takođe mogu postojati izuzeci u ugovoru o zaposlenju. To može biti ako se na primjer bavute nečim gdje najviše posla ima ljeti.

Godišnji odmor je obično broj slobodnih dana. U toku godišnjeg odmora se isplaćuje **plaću/platu za odmor**. Ali, ako imate posao koji traje kraće od tri mjeseca, dani godišnjeg odmora se tadmogu pretočiti u novac- tada dobivate/dobijate **nadoknadu za odmor**.

U slučaju da ste zaposlenik/zaposleni, ne dobivate/dobijate novac umjesto dana godišnjeg odmora ali dobivate/dobijate plaću/platu za odmor koja u većini odgovara Vašoj punoj plaći/plati. To se uobičajeno zove da imate plaćeni odmor.

U skladu sa zakonom o odmorima, svi zaposleni imaju pravo na 25 dana odmora. Na radnom mjestu gdje važi kolektivni ugovor možete imati pravo na više od 25 dana godišnjeg odmora.

KOLEKTIVNI UGOVOR ZA

zaposlenike/zaposlene u općinama/opština/ i županijama/
srezovima daje više dana godišnjeg odmora starijima.

Godine starosti	–39 godina	40–49 godina	50 godina –
Dani godišnjeg odmora	25	31	32

Djelomično/Djelimično radno vrijeme

Djelomično/Djelimično radno vrijeme je kada ne radite puno radno vrijeme. To može ovisiti/zavisiti od vaše službe, ako je ona namijenjena za djelomično/djelimično radno vrijeme. Može i biti posljedica skraćenja Vašeg punog radnog vremena. Djelomično/Djelimično radno vrijeme u dužem periodu ne utječe/utiće samo na plaću/platu. Može Vam i otežati traženu promjenu radnih zadataka ili dobivanje/dobijanje prava na doškolovanje, a s tim i smanjiti šansu za dobivanje/dobijanje interesantnijeg posla i bolju plaću/platu.

Mnogo više žena nego muškaraca ima djelomično/djelimično radno vrijeme u Švedskoj. Razlozi su mnogi. To što žene imaju djelomično/djelimično radno vrijeme je i jedan od glavnih razloga što žene imaju manja primanja i niže mirovine/penzije nego muškarci.

U slučaju da želite povećati ili smanjiti Vaše radno vrijeme, morate razgovarati sa Vašim poslodavcem. Ponekad morate popuniti obrazac za to. Morate to uraditi na vrijeme! U slučaju da se Vama promijeni radno vrijeme, to može utjecati/uticati na šeme i radne zadatke drugih. U slučaju da ispočetka imate službu sa radnim vremenom od više sati ili sa punim radnim vremenom, a smanjite radno vrijeme, imate pravo da se vratite na ono radno vrijeme koje ste imali pri zaposlenju.

Skraćeno radno vrijeme kao roditelj

Imate pravo na roditeljski dopust/roditeljsko odsustvo ako dobijete dijete. Dodatno o tome pod poglavljem 4.

Po Zakonu o pravu roditelja na roditeljski dopust/roditeljsko odsustvo, imate također/takođe pravo da smanjite radno vrijeme sa jednom četvrtinom, dok dijete na navrši osam godina starosti. U nekim kolektivnim ugovorima starosna granica može biti viša, često dok dijete ne navrši dvanaest godina. U slučaju da radite osam sati dnevno, imate dakle pravo da smanjite radno vrijeme na šest sati dnevno. Za toliko će se i plaća/plata smanjiti. Imate pravo da se vratite na radno vrijeme koje je važilo prilikom zaposlenja, kada god hoćete.

Studije

Imate pravo na slobodno od posla a da ga ne izgubite, ako želite studirati. To se naziva slobodno od službe zbog studija (tjänsteledigt för studier). Za to vrijem ne dobivate/dobijate plaću/platu.

Morate predati zahtjev poslodavcu na vrijeme, prije početka studija. Potrebno je da ste radili izvjesno vrijeme kako bi ste stekli pravo na odsustvo.

Drugi razlog

U slučaju da Vam je potrebno odsustvo iz nekog drugog razloga, morate pitati poslodavca. Poslodavac je taj koji odlučuje dobivate/dobijate li odsustvo sa posla ili ne. Uobičajeno je da će Vam se oduzeti od plaće/plate za vrijeme Vašeg odsustva sa posla.

2. Osigurani ste

U slučaju da se razbolite

U slučaju da se razbolite a ne možete dobiti naknadu za bolovanje (sjukersättning) umjesto plaće/plate. Nije dovoljno da ste samo bolesnii ili povrijedeni, morate biti **i radno nesposobni** – tj. ne biti u stanju za rad. U svakodnevnom govoru se to naziva da ste **na bolovanju**. Radna nesposobnost ovisi/zavisi o/od tome/toga koju vrstu posla imate. Nema veze ako ste malo prehladeni ako vozite teretno vozilo, ali ako radite u zdravstvu, ne smijete biti na poslu već morate biti na bolovanju.

Ne morate imati potpuni gubitak radne sposobnosti. Možete dobiti nadoknadu za 25 %, 50 % i 75 % gubitka radne sposobnosti- Kod 50 % gubitka radne sposobnosti, Vi ćete raditi pola radnog vremena i primati pola naknade za bolovanje.

U slučaju da ste odsutni sa posla više od jedne nedelje, zbog toga što ste uzeli bolovanje, morate donijeti **liječeničko/ljekarsko uvjerenje** Vašem poslodavcu. Liječnik/Ljekar koji Vas je pregledao, je taj koji Vam izdaje liječničko/ljekarsko uvjerenje. Poslodavac ima pravo da od Vas i ranije traži liječničko/ljekarsko uvjerenje, ako ste npr. bili povremeno osutni više puta tijekom/tokom kraćeg vremena.

Kada se razbolite i podlete na bolovanje, dobivate/dobijate naknadu za bolovanje (sjukersättning). Naknada za bolovanje je sastavljena iz naknade za bolovanje (sjukpenning) koju dobivate/dobijate od Blagajne socijalnog osiguranja (Försäkringskassan). Možete i kolektivnim ugovorom dobiti određenu plaću uslijed bolesti (kollektivavtaland sjuklön), što može imati veliki značaj za Vaše materijalno stanje, ako se razbolite.

UĐITE

u kontrolu naknade, ersattningskollen.se, i dobit ćete/
dobijete pomoć da izračunate koliko dobivate/dobijate
ako se razbolite.

U slučaju da ste na bolovanju više od jedne godine, možete dobiti naknadu od Blagajne socijalnog osiguranja (Försäkringskassan), a ako imate kolektivni ugovor dobivate/ dobijate dodatnu naknadu. Ured za plaće/plate (lönekontoret) ili Försäkringskassan Vam može pružiti dodatne informacije.

U slučaju da ne možete raditi tijekom/tokom duljeg/dužeg vremena, možda i zauvijek, možete dobiti **naknadu za aktivnost ili naknadu za bolovanje (aktivitets- eller sjukersättning)** od Blagajne za osiguranje (Försäkringskassan). Naknada za aktivnost ili naknada za bolovanje je bazirana na Vašoj ranijoj zaradi.

U slučaju da ste mlađi od 30 godina, dobivate naknadu za aktivnost (aktivitetssättning), a ako ste pak stariji od 30 godina a mlađi od 65 godina, dobivate/ dobijate naknadu za bolovanje. Obije naknade se mogu isplaćivati u iznosu od $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ ili kao pune naknade, ovisno o/zavisno od tome/toga koliko Vam je smanjena radna sposobnost. U slučaju da imate kolektivni ugovor, dobivate/dobijate dodatni novac pored onoga što Vam Blagajna socijalnog osiguranja (Försäkringskassan) daje. Razgovarajte sa Vašim sindikatom ili uredom za plaću/platu, ako želite saznati više.

Pomoć za povratak

Vaš poslodavac Vam, po zakonu, mora pomoći ako ste **bolesni ili ako ste doživjeli povredu na radu** kako biste se vratili na posao. U povrede na radu se ubrajaju nesreće na radu, nesreće kada putujete do i od posla ili u sklopu posla, te bolesti ili zarazne bolesti koje ste dobili na poslu.

Poslodavac dobiva/dobija podršku od Blagajne socijalnog osiguranja (Försäkringskassan), koja može da uklopi sve te načine na koje bi Vam se moglo pomoći.

U slučaju da vježbate rad, kako biste se vratili na posao, to se naziva rehabilitacija usmjerena ka tržištu rada (arbetslivsinriktad rehabilitering). Možete dobiti novac za rehabilitaciju (rehabiliteringspeng) od Blagajne socijalnog osiguranja (Försäkringskassan). On iznosi isto toliko koliko iznosi i naknada za bolovanje (sjukpenning).

VAŽNO JE

da što prije dobijete pomoć U slučaju da Vam je potrebna rehabilitacija. Što ste dulje/duže na bolovanju to će biti teže za Vas da se vratite. I to zbog mogućnosti gubljenja kontinuitet zajedništva sa kolegama na poslu ili zbog toga što ste ispustili tekuće obrazbe/obrazovanje koje slijede i koje su potrebne za Vaš posao.

Pažnja!

AKO IMATE

kolektivni ugovor možete dobiti pomoći na više načina u slučaju povrede na radu. Uđite na: ersättningskollen.se, kako biste vidjeli što Vas sljedeće Vašim kolektivnim ugovorom.

Pažnjal!

SVI ZAPOSLENICI/ZAPOSLENI

u Općini/Opštini ili Županiji/Srezu, imaju osiguranje za povrede na radu koje obezbeđuje dodatne naknade. Ono se naziva Osiguranje pri povredi na radu (Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL). U slučaju da dobijete povodu na radu, to morate prijaviti kod "AFA Försäkring". To ćete najjednostavnije, moći uraditi na afa.se sa e-legitimacijom. Ured za plaće/plate Vam može pomoći.

Neke sindikalne članarine obuhvataju i osiguranje koje daje pravo na dodatnu isplatu u slučaju da ne možete raditi. Pogledajte sa sindikatom, centralno ili na Vašem radnom mjestu.

3.

Vi sakupljate mirovinu/ penziju kroz rad

Mi tijeko/tokom čitavog radnog vijeka zarađujemo našu mirovinu/penziju. Svaka osoba zarađuje sopstvenu mirovinu/penziju.

POMOĆU RADA

Stiječete/mirovinu/penziju u dva oblika – Opća/
Opšta mirovina/penzija (allmän pension) i mirovina/
penzija stječena/stečena radnim stažom (tjänstepension).

Mirovina/Penzija koju stiječete se može uporediti sa piramidom.

- U dnu piramide imate opću/opštu mirovinu/penziju (allmänn pensionen) koja je zakonom određena i koju isplaćuje Zavod za mirovine/penzije (Pensionsmyndigheten).
- U središtu/sredini imate mirovinu/penziju stječenu/stečenu Vašim radom (tjänstepension) i koju isplaćuju osiguravajuća poduzeća/preduzeća. Mirovina/Penzija stječena/stečena radnim stažom je često određena kroz kolektivne ugovore.
- Na vrhu imate sopstvenu štednju.

Mirovinska/Penziona piramida (Pensionspyramiden)

- Sopstvena štednja
- Mirovina/Penzija zasnovana na radnom stažu (tjänstepensionen), ponekad zvana "ugovorom određena mirovina/penzija" (avtalspension)
- Opća/Opšta mirovina/penzija koja je mirovina/penzija zasnovana na zaradi (inkomstpension)
- Opća/Opšta mirovina/penzija mirovina/penzija od premija (premiepension)

Opća/Opšta mirovina/penzija (Allmän pension)

Opća/Opšta mirovina/penzija je mirovina/penzija koju primate od Zavoda za mirovine/penzije (Pensionsmyndigheten). Ona se sastoji iz tri dijela – **mirovina/penzija zasnovana na zaradi** (inkomstpension), **mirovina/penzija od premija** (premiepension) i **zagarantirana/zagarantovana mirovina/penzija (garantipension)**. Kada radite i primate plaću/platu, zarađujete za svoju mirovinu/penziju zasnovanu na zaradi (inkomstpension) i mirovinu/penziju od premija (premiepension). To isto važi i kada primate naknadu za bolovanje(sjukpenning), naknadu za roditeljstvo (föräldrarpenning) ili naknadu za nezaposlenost (arbetslössetsättning). Zagarantirana/Zagarantovana mirovina/penzija je dopuna za one koji zarađuju malo, a mnogi koji primaju garantiranu/garantovanu mirovinu/penziju su također/takođe zarađili dio za mirovinu/penziju zasnovanu na zaradi (inkomspension) i mirovinu/penziju od premija (premiepension).

Postoje uvjeti/uslovi za dobivanje/dobijanje garantirane/zagarantovane mirovine/penzije, a ako je i ona vrlo niska postoji i dodatna zaštita – **podrška/potpore za izdržavanje** (försörjningsstöd).

ŽELITE LI

dodatno saznati oči općoj/opštoj mirovini/penziji – uđite na pensionsmyndigheten.se. Možete nazvati i uslužni ured (servicekontoret) na broj: 0771-776 776. Imate i posebne brojeve za zakazivanje tumača za razne jezike. U uslužnom uredu, koji drži Zavod za mirovine/penzije (Pensionsmyndigheten) zajedno sa Blagajnom za osiguranje (Försäkringskassan) i Poreskom upravom (Skatteverket), možete ući i dobiti pomoć i informacije.

Mirovina/Penzija zasnovana na zaradi (Inkomstpension)

Svake godine Vašeg rada, uplaćuje se suma od 16 procenata od zarade na kojoj se zasniva vaša mirovina/penzija, koja čini 93 procenta Vaše plaće/plate prije odbitka poreza. U slučaju da mjesечно zarađujete 20 000 kruna prije odbitka poreza, otprilike 3 000 kruna će ići na mirovinu/penziju, na godišnjem nivou 36 000 kruna.

Mirovina od premija (Premiepension)

Vi zarađujete za mirovinu/penziju od premija na isti način kao za mirovinu/penziju zasnovanu na zaradi. Ovdje se radi o novcu u visini od 2,5 procenta od Vaše mirovnsko/penzijsko zasnovane zarade (tj. radni staž). U slučaju da zarađujete 20 000 kruna mjesечно, to iznosi skoro 500 kruna, a na godišnjem nivou 6 000 kruna.

Ovaj novac Vi štedite u fondovima kod Zavoda za mirovinu/penziju (Pensionsmyndigheten). Možete odabratizmeđu pet fondova i možete promjeniti fond kada kod to želite, i to besplatno, na pensionsmyndigheten.se.

Ali ne morate odabirati. Postoji fond koji se naziva "Såfan" za sve one koji ne žele vršiti odabir. Mnogi također/takođe odabiraju "Såfan" jer se do sada pokazao kao vrlo dobar.

Dodatne informacije o fondovima možete dobiti od Zavoda za mirovinu/penziju. U slučaju da želite naučiti više o štednji u fondovima, možete to uraditi na fondkontrollen.se.

Vezano za kako mirovinu/penziju zasnovanu na zaradi (inkomstpension) tako i za mirovinu/penziju od premija (premiepensionen) važi da je moguće dobiti mirovinu/penziju na maksimalnu zaradu od 42 031 krona i mjesечно (504 375 kr godišnje 2018). To znači da Vam se neće povećati mirovina/penzija zasnovanu na zaradi (inkomstpension) i mirovina/penzija od premija (premiepensionen) ako zarađujete više od toga.

Zagarantirana/Zagarantovana morovina/penzija

U općoj/opštoj mirovini/penziji postoji osnovna zaštita - zagarantirana/zagarantovana mirovina/penzija. Ona je, kako i zvuči, jedna garancija za osobu da uopće/uopšte dobije opću/opštu mirovinu/penziju (allmän pension). U slučaju da ste radili malo, imali djelomično/djelimično radno vrijeme ili niste radili uopće/uopšte, Vi ipak imate pravo na zagarantiranu/zagarantovanu mirovinu/penziju. Većina njih koji dobivaju/dobijaju zagarantiranu/zagarantovanu mirovinu/penziju primaju jednu malu dopunu na mirovinu/penziju zasnovanu na zaradi (inkomstpension) te mirovinu/penziju od premija (premiepensionen). To važi kada pomenute mirovine/penzije zajedno iznose manje od 10 000 kruna mjesечно.

Ali postoje tri uvjeta/uslova za dobivanje/dobijanje zagarantirane/zagarantovane mirovine/penzije. Kako bi se dobila **puna zagarantirana/zagarantovana mirovina/penzija** morate biti nastanjeni u Švedskoj najmanje 40 godina između Vaše 16-e i 65 godine starosti. A, kako bi uopće/uopšte dobili **pravo na zagarantiranu/zagarantovanu mirovinu/penziju** morate stanovati u Švedskoj najmanje tri godine prije nego što navršite 65 godina. U slučaju da ste živjeli u nekoj od drugih zemalja EU, Norveškoj, na Islandu, u Liechtenstein-u ili Švicarskoj/Svajcarskoj, možete uračunati vrijeme boravka tamo, kako biste ispunili uvjet/uslov od tri godine. Zavod za mirovinu/penziju, Vam može pomoći oko izračunavanja Vašeg prava na zagarantiranu/zagarantovanu mirovinu/penziju.

U slučaju da ste dobili boravišnu dozvolu u Švedskoj kao **izbjeglica ili sa potrebom zaštite (flyktning eller skyddsbehövande)** možete uračunati i vrijeme u vašoj domovini. U tom slučaju morate biti nastanjeni u Švedskoj, godinu dana prije nego što napunite 65 godina starosti. Možete računati i vrijeme u Švedskoj od kada ste tražili boravišnu dozvolu. U slučaju da ste **imigrirali u svojstvu bliske osobe (anhöriginvandrare)** ne možete uračunati godine u domovini. U slučaju da primate mirovinu/penziju iz druge zemlje, mogu Vam smanjiti zagarantiranu/zagarantovanu mirovinu/penziju.

Druge potpore/podrške za umirovljenike/penzionere

Osim mirovine/penzije možete, kada navršite 65 godina starosti, dobiti i pravo na **dodatak za stanovanje (bostadstillägg)**. U slučaju da imate vrlo nisku mirovinu/penziju, možete dobiti i pravo na **posebni dodatak za stanovanje (särskilt bostadstillägg)**. U slučaju da, unatoč/uprkos potpore/podrške za stanovanje ne možete dostići pristojni nivo životnog standarda, možete dobiti **potporu/podršku za izdržavanje za starije osobe (äldreförsörjningsstöd)**.

Koje potpore/podrške i dodatke daju pravo na mirovinu/penziju?

U slučaju da ste novi na Švedskom tržištu rada, možete dobiti razne potpore/podrške i dodatke. Neki dodaci daju pravo na mirovinu/penziju, a neki ne. U nekim slučajevima Vi zarađujete vrijeme koje Vam daje pravo na izvjesnu zagarantiranu/zagarantovanu mirovinu/penziju.

Prosto pravilo koje važi jeste da Vam one potpore/podrške i dodatke na koje plaćate porez, daju pravo na mirovinu/penziju zasnovanu na zaradi (inkomstpension) i mirovinu/penziju od premija (premiepensionen).

ŠTO DAJE

švedsku mirovinu/penziju?

Podnosioci zahtjeva za azil	Bez prava na švedsku mirovinu/penziju
Imam boravišnu dozvolu.....	Pravo na zagarantiranu/zagarantovanu mirovinu/penziju
Potpore/podrška za tržište rada	Nije mirovinski/penzijski zasnovana
Naknada za razvoj.....	Nije mirovinski/penzijski zasnovana
Potpore/podrška za aktivnost	Mirovinski/penzijski zasnovana
Potpore/podrška za izdržavanje.....	Nije mirovinski/penzijski zasnovana
Dječji doplatak/dodatak.....	Nije mirovinski/penzijski zasnovana
Potpore/podrška za stanovanje.....	Nije mirovinski/penzijski zasnovana
Naknada za roditeljstvo	Mirovinski/penzijski zasnovana
Naknada za nezaposlenost.....	Mirovinski/penzijski zasnovana
Naknada za bolovanje	Mirovinski/penzijski zasnovana
Naknada za bolest za starije i mlađe od 30 godine	Mirovinski/penzijski zasnovana

Izvor: Min Pension/författaren

Godine sa malom djecom

Ne treba da imate manju mirovinu/penziju ako ste dobili djecu. To je razlog zašto imate pravo na mirovinu/penziju u toku prve četiri godine života Vašeg djeteta, tzv. pravo kada su djeca mala (barnärsrätt). Ova podrška slijedi svake godine onom roditelju koji ima najniža primanja. Postoje različiti načini obračunavanja prava na mirovinu/penziju, a Zavod za morovinu/penziju će Vam obračunati najbolji način za Vas.

U slučaju da su roditelji azilanti, vrijeme kada su djeca mala se računa od dana kada netko/neko od roditelja dobije boravišnu dozvolu, sve dok dijete ne navrši četiri godine starosti.

Studije

U slučaju da studirate na visokoj školi, fakultetu, univerzitetu ili slično, i dobivate/dobijate stipendiju od CSN-a, to Vam država uplaćuje doprinose za mirovinu/penziju. Ali to će samo biti malo, malo mirovine/penzije. Koja bi najveće odgovarala situaciji kada biste dobijali mirovinu/penziju zasnovanu na zadi od 35 000 kruna godišnje.

Mirovina/Penzija zasnovana na radnom stažu (Tjänstepension)

Mirovina/Penzija zasnovana na radnom stažu, je mirovina/penzija koju Vaš poslodavac može da uplaćuje. U slučaju da radite u Općini/Opštini, Županiji/Srezu ili državnom tijelu/orgalu, uvijek dobivate/dobijate mirovinu/penziju zasnovanu na radnom stažu (tjänstepension). Ako pak radite za privatnog poslodavca, skoro uvijek dobivate/dobijate mirovinu/penziju zasnovanu na radnom stažu. Devet od deset osoba koje imaju zaposlenje u Švedskoj, dobivaju/dobijaju mirovinu/penziju zasnovanu na radnom stažu.

U SLUČAJU DA POSTOJI

kolektivni ugovor na radnom mjestu, znate da ćete dobiti mirovinu/penziju zasnovanu na radnom stažu.

Postoje i poslodavci u privatnom sektoru koji nemaju kolektivni ugovor, ali koji ipak uplaćuju za mirovinu/penziju zasnovanu na radnom stažu.

Kolika će Vam biti mirovina/penzija zasnovana na radnom stažu, ovizi/zavisi od toga kolika Vam je plaća/plata i koliko godina ste zaposleni. Nije važno da li imate fiksnu mjesečnu plaću/platu ili imate ste plaćeni po satu. Mirovina/Penzija zasnovana na radnom stažu ovisi/zavisi od Vaše zarade prije odbitka poreza.

Uobičajeno je da Vam se uplaćuje odgovarajućih 4,5 procenata od Vaše plaće/plate prije odbitka poreza. U slučaju da zarađujete 20 000 kruna, 900 kruna će Vam se uplaćivati za mirovinu/penziju zasnovanu na radnom stažu (tjänstepensionen). Ali ako imate višu plaću/platu, dobit ćete/dobićete više. Granica je stavljena na 39 000 kruna za mjesečnu platu (2018). Na dijelu plaće/plate koji iznosi više od ove granice, uplaćuje Vam se iznos koji je 30 procenata od plate.

U današnje vrijeme kolektivni ugovori sadrže i dodatnu uplatu za mirovinu/penziju, što se naziva fleksibilnom mirovinom/penzijom (flexpension) Mogu postojati i lokalni kolektivni ugovori, koji čine da ćete dobiti više mirovine/penzije.

Mirovina/penzija zasnovana na radnom stažu će Vam biti od velikog značaja za Vaše materijano stanje kada postanete umirovljenik/penzioner. Ovo posebno važi kada uđete na švedsko tržište rada u kasnijem životnom dobu i time ne uspijete zaraditi dovoljno za Opću/Opštu mirovinu/penziju.

Možete odlučivati o tome kako ulagati - i ako uopće/uopšte to želite raditi

U svakom kolektivnom ugovoru izabrano je nekoliko osiguravajućih poduzeća/preduzeća, između koji možete birati. Alternative su pažljivo odabранe a članarine su smanjene na jedan vrlo nizak nivo. Niske pristojbe/doprinosi čine da će Vama mirovina/penzija biti veća.

NE MORATE

birati! Svi veliki kolektivni ugovori imaju vrlo dobar predizbor, tako da ne morate osjećati pritisak da morate birati. Možete se osjećati potpuno sigurnim.

U slučaju da Vaš posodavac uplaćuje za privatnu mirovinu/penziju zasnovanu na radnom stažu (tjänstepension), dobit ćete/dobićete nekoliko, najčešće, manji broj alternativa. Osim toga su pristojbe/doprinosi često veći. U slučaju da Vam se ne uplaćuju doprinosi za mirovinu/penziju zasnovanu na radnom stažu (tjänstepension) ili ste sopsveni poduzetnik/preduzetnik, morate sami sve srediti za mirovinu/penziju, ako imate ekonomskih mogućnosti.

VI KOJI STE

zaposlenici/zaposleni u Općini/Opštini ili Županiji/Srežu imaju jedan unaprijed oređen izbor, tj. tradicionalno osiguranje kod "KPA Pension". To što je u pitanju tradicionalno osiguranje znači da profesionalni povjerenici, između ostalog, učaju u akcije, obligacije, nepokretnu imovinu, te da postoji garancija. Garancija znači da dobivate/dobijate najmanje jednu određenu mirovinu/penziju. Vrijednost tradicionalnog osiguranja kod "KPA Pension" se mnogo povećala te će se mirovine/penzije vjerovatno povećati i biti više od zagaranuirane/zagaranantovane mirovine/penzije.

Svaka mirovina/penzija zasnovana na radnom stažu (tjänstepensionen) koja je dogovorena kolektivnim ugovorom ima jednu **izbornu centralu (valcentral)** gdje možete dobiti dodatne informacije i izvršiti Vaše izvore. Na kraju postoji spisak. Možete pitati i sindikat (facket) ili u uredu za plaće/plate (lönekontoret) o izbornoj centrali.

Pogledajte sve na jednom mjestu

Dostina okončava radni vijek sa nekoliko mirovina/penzija zasnovanih na radnom stažu (tjänstepension) sa različitim mjestima. Na minpension.se možete dobiti dobar pregled svih Vaših mirovina/penzija. U slučaju da Vam nešto nije jasno, kontaktirajte uslužnu centralu (kundtjänst) "Min Pension"-a na broj telefona: 0771-89 89 89. Uslužni centar radi skupa/zajedno sa uslužnim centrom Zavoda za mirovinu/penziju (Pensionsmyndigheten's kundtjänst) što znači da možete zatražiti pomoć tumača.

4.

Djeca i posao

U slučaju da postanete roditelj, u Švedskoj imate veliku zaštitu koja Vam pruža kako novac tako i vrijeme sa Vašim djetetom. Imate pravo na odsustvo sa posla tijekom/ tokom godinu i pol/i po dana. I kada se budete vratili na posao, imate pravo na iste radne zadatke kao i prije.

Ali imate i obaveze. Morate obavijestiti Vašeg šefa da ćete postati roditelj, najmanje dva mjeseca prije nego što Vam se rodi dijete. I morate saopštiti šefu od početka kolikougo dugo ćete biti na roditeljskom odsustvu. To važi kako za buduće majke tako i za buduće očeve.

Kada se dijete rodi, oba roditelja imaju pravo deset dana biti kući sa svojim djetetom. Ovi dani se obično nazivaju "tatini dani".

U slučaju da postanete roditelj, dobivate/dobijate **naknadu za roditeljstvo (föräldrapenning)** od Blagajne za osiguranje (Försäkringskassan), koja ovisi/zavisi od toga koliko zarađujete i koliko ste dugo u radnom odnosu. Vi koji imate kolektivni ugovor dobivate/dobijate viši iznos **plaće za roditeljstvo (föräldralön)/naknadu za roditeljstvo (föräldrapenningstillägg)**. Sa ovim dodatkom je uobičajeno da dobijete skoro 90 procenata od Vaše plaće/plate, koliko god plata iznosila. Plaću/Platu za roditeljstvo dobivate/dobijate šest mjeseci i isplaćuje se kao obična plaća/plata.

ŽELITE LI

izračunati kolika će Vam biti naknada za roditeljstvo (föräldrapenning) i dopuna plaći/plati (löneutfyllnad) od kolektivnog ugovora, možete ući na knegdeg.se i dobiti približne iznose. Iznosi se mogu razlikovati zavisno od ugovora.

U slučaju da se doselite u Švedsku sa malom djecom, imate također/takođe pravo na naknadu za roditeljstvo. U slučaju da su djeca mlađa od godine dana, važi isti broj dana kao za djecu rođenu u Švedskoj ili djecu koja su usvojena. U slučaju da dijete dođe u Švedsku između svoje prve i druge godine, roditelji dobivaju/dobijaju ukupno najviše 200 dana. U slučaju da dijete došlo kada je već napunilo dvije godine, slijedi 100 dana. Obratite se Blagajno za osiguranje (Försäkringskassan) ako želite dozнати više o osiguranju prilikom roditeljstva. Pā Försäkringskassans hemsida hittar du **Föräldrakollen**. Tu možete Vi zajedno sa drugim roditeljem planirati roditeljski dopust/roditeljsko odsustvo i vidjeti kako da rasporedite dane. U slučaju da želite znati koliku naknadu ćete primati za roditeljstvo od Blagajne za osiguranje (Försäkringskassan) uđite u **Kontrolu blagajne (Kassakollen)**.

PODIJELITI JEDNAKO

je najčešće najbolje. Dodatni novac osiguran kolektivnim ugovorom prilikom roditeljskog dopusta/roditeljskog odsustva, čini da je često najisplatljivije kada oba roditelja uzmu najmanje po šest mjeseci roditeljskog dopusta/roditeljskog odsustva. U slučaju da ona, koja najčešće ima nižu plaću/platu, ostaje kući većim dijelom, obitelj/porodica može izgubiti velike iznose novca.

Imate pravo ostati kući ako Vam je dijete bolesno. To se naziva njega djece (vab - vård av barn)- Na početnoj strani Blagajne za osiguranje (Försäkringskassan) imate dodatne informacije o naknadi za roditeljstvo kada vabba-te U slučaju da imate kolektivni ugovor dobit ćete/dobićete veću naknadu.

5.

Osiguranje ako preminete

U Švedskoj postoji ekomska potpora/podrška obitelji/porodici ako jedan roditelj premine. To se naziva **Obiteljska mirovina/porodična penzija (etterlevandepension)** a važi i ako nemate zaposlenje. Zavod za mirovine/penzije (Pensionsmyndigheten) je nadležan za to.

U slučaju da imate posao i vaša obitelj/porodica može biti osigurana kroz razna osiguranja. A to uvijek važi kada imate kolektivni ugovor. Ali poslodavac i bez kolektivnog ugovora može izabrati da plaća osiguranja za svoje zaposlenike/zaposlene. U slučaju da radite za nekog ko nema kolektivni ugovor, važno je da saznate ima li neko osiguranje koje bi štitilo Vašu obitelj/porodicu ako preminete.

ŽELITE LI

saznati još o čemu treba razmišljati ako neko blizak premine. Uđite na etterlevandeguiden.se. Sajt daje informacije od strane Žavoda za mirovine/penzije, Poreske uprave i Blagajne za osiguranje.

U slučaju da radite na radnom mjestu sa kolektivnim ugovorom, imate osiguranje koje se naziva TGL, "**tjänstegruppliv**". Radi se o osiguranju koja Vašoj obitelji/porodici pruža jednokratan iznos ako preminete, između ca 45 000 kruna i ca 270 000 kronor. Osim toga se iplaćuje dodatni iznos prilikom sahrane.

U slučaju da radite u državnim tijelima/organima ili u Općini/Opštini, ili Županiji/Srezu, postoji posebna **obiteljska mirovina/porodična penzija (etterlevandepension)**. Ovu vrstu zaštite nemate kada radite kod poslodavca u privatnom sektoru.

Mnogi sindikati, kao što je "Kommunal", imaju **grupno životno osiguranje (gruppplivförsäkring)** koje daje obitelji/porodici novac ako preminete. U slučaju sindikata "Kommunal" to se radi o ca 300 000 kruna.

Savezi sindikata često nude jedno vrlo povoljno grupno životno osiguranje, koje možete kupiti. Uvjeti/Uslovi osiguranja su isti za sve članove, cijelu grupu te zato osiguranje nije toliko skupo.

6.

Kada postanete stariji

Ne postoji **starosna dob za mirovinu/penziju** u Švedskoj. Ali, zato postoje razni uvjeti/uslovi o starosnoj dobi za socijalna osiguranja i mirovinu/penziju. Pronaći ćete sve vaše mirovine/penzije na minpension.se. Tu možete i vidjeti pri kojoj starosnoj dobi se iste mogu isplaćivati i tijekom/tokom kojeg vremenskog perioda.

Imate pravo da ostanete raditi na Vašem radnom mjestu dok na navršite 67 godina. To je evidentirano u Zakon o zaštiti prilikom zaposlenja (Lagen om anställningsskydd – LAS). Nekada možete raditi i dulje/duže, ali u tom slučaju morate potpisati novi ugovor o radu sa Vašim poslodavcem. U tom slučaju "LAS" više ne važi.

ŠTO RANJE

pođete u mirovinu/penziju, to će ona biti manja. Jer
u tom slučaju novac mora da se rasporedi na više godina.
U slučaju da nastavite sa radom, Vaša će se mirovina/
penzija dopunjavati sa više novca.

U slučaju da primate a-kasu, naknadu za bolest (sjukersättning) ili ste na bolovanju, ove naknade će prestati kada napunite 65 godina starosti. Umjesto toga ćete dobiti zagarantiranu/zagarantovanu mirovinu/penziju. Namjera je ta da se naknade zamijene mirovinom/penzijom. Obratite se: "Pensionsmyndigheten" kako biste dobili Vašu zagarantiranu/zagarantovanu mirovinu/penziju. Od navršenih 65 godina starosti možete imati i pravo na **dodatak za stanovanje (bostadstillägg)** i **potporu/podršku za izdržavanje za starije osobe (åldreförsörjningsstöd)**.

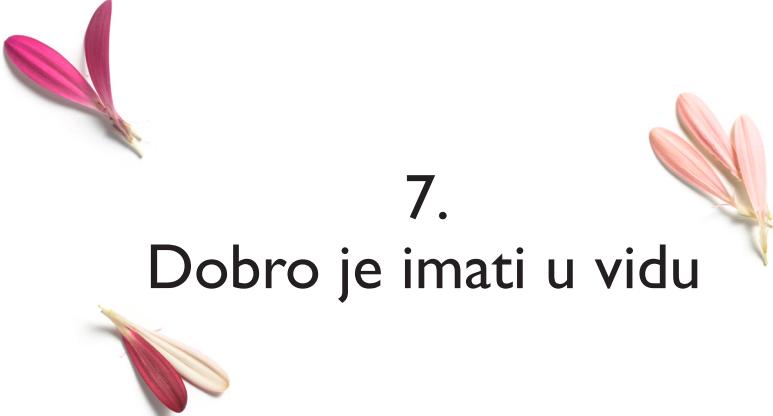
Različiti su porezi na zarade od mirovine/penzije ovisno/zavisno od toga jeste li mladi ili stariji. Od godine kada navršavate 66 godina, dobivate/dobijate niži porez. U tom dobu Vam se smanjuje porez na zarada od rada i postaje jeftinije poslodavcu da Vas zaposli.

Možda razmišljate o tome da se preselite iz Švedske kada Vam se okonča radni vijek. U tom slučaju je dobro poznavati pravila koja važe ako se preselite i upišete u drugu zemlju.

U slučaju da odlučite da samo povremeno živite u drugoj zemlji, to se računa kao da još uvijek živite u Švedskoj. Dobivate/Dobijate Vaše mirovine/penzije i plaćate porez u Švedskoj. Kod Poreske uprave možete dobiti dodatne informacije o tome što konkretno važi.

Imate pravo na **mirovini/penziju iz druge zemlje** ako ste dio Vašeg odraslog života živjeli i radili u toj zemlji. Kontaktirajte Zavod za mirovine/penzije na vrijeme, prije nego podlete u mirovinu/penziju. Kada su u pitanju mirovine/penzije osnovane na stažu morate sami saznati koja su Vam prava od ranijih zaposlenja u drugim zemljama.

7. Dobro je imati u vidu

Postoje mnoga mjesta gdje se možete obratiti za pomoć oko plaće/plate, mirovine/penzije i drugih pitanja.

Tijela/Organi vlasti (myndigheter)

Sva tijela/organi vlasti imaju web stranice. Često možete tu predati prijave i uraditi izmjene direktno uz pomoć e-legitimacije koju dobivate/dobijate od Vaše banke.

Možete i posjetiti neki od **ulsužnih ureda (servicekontor)**. Postoji suradnja/saradnja između Zavoda za mirovine/penzije, Blagajne za osiguranje i Poreske uprave. Na jednom te istom mjestu dobivate/dobijate cjelokupnu sliku Vašeg predmeta. Postoje preko 100 uslužnih ureda u Švedskoj.

Možete nazvati telefonom ako želite razgovarati sa uslužnim uredom nekog tijela/organa vlasti. Možete dobiti pomoć sa tumačenjem ali bi dobro bilo to kazati unaprijed, ili zamoliti nekog tko/ko priča švedski da nazove telefonom i to zakaže.

Blagajna za osiguranje: forsakringskassan.se, broj telefona: 0771-524 524

Poreska uprava: skatteverket.se, broj telefon 0771-567 567

Zavod za zapošljavanje: arbetsformedlingen.se, broj telefon 0771-416 416

Zavod za mirovine/penzije: pensionsmyndigheten.se, broj telefona 0771-776 776

Općine/Opštine

Općine/Opštine su odgovorne za različite forme socijalnih potpora/podrška za izdržavanje. Uobičajeno je da socijalna uprava (socialförvaltningen) u Općini/Opštini rukovodi zahtjevima.

Općine/Opštine imaju savjetnike za budžet i dugovanja, koji mogu dati savjete i ideje o tome kako srediti svoje materijalno stanje. Ne košta ništa sresti savjetnika za budžet, koji imaju obavezu zaštite tajnosti podataka. Nažalost mogu biti redovi u nekim Općinama/Opštinama te morate čekati jedno vrijeme. Zato stupite u kontakt na vrijeme, ako Vam je potrebna pomoć. Na sajtu "Hallå Konsument", hallakonsument.se, možete vidjeti koji su izdaci razumni za domaćinstvo, te stoga možete napraviti obračun za svoje domaćinstvo.

Savezi sindikata (Fackförbunden)

Kod saveza sindikata možete dobiti savjete i pomoć. Pomoć je namijenjena uglavnom onima koji su članovi sindikata. Možete razgovarati sa lokalnim zastupnikom (lokalombud) na Vašem radnom mjestu ili stupiti u kontakt sa centralnim savezom sindikata. U slučaju da želite postati član, raspitajte se kod kolega na poslu o tome koji bi savez Vama najviše odgovarao.

LO ima telefonsku liniju za pomoć, što je ispočetka bio posao za one koji su radili ljeti, koja pruža pomoć i onima koji nijesu članovi nekog sindikata. U sadašnjosti je navedena telefonska linija za pomoć otvorena čitave godine. Na telefonskoj liniji za pomoć, Sindikata, 020-65 00 65 možete dobiti pomoć sa pitanjima koja se tiču dodatnih zaposlenja, zaposlenja tijekom/tokom ljeta i drugih kraćih zaposlenja. Možete takođe poslati pitanja na www.ung.lo.se/facketshjaltelefon.

Dobri sajtovi

Kontrola naknade (Ersättningskollen), ersattningskollen.se, prikazuje koliku naknadu možete dobiti u slučaju da se razbolite ili zadobijete povredu na radu.

Kontrola fondova (Fondkollen), fondkollen.se, Vas uči kako možete štedjeti u fondovima i pomaže Vam da odaberete fondove koji Vama odgovaraju. To može biti za mirovinu/penziju od premija (premiepension) i mirovinu/penziju zasnovanu na radnom stažu ili drugu štednju u fondovima.

Kontrola pravila za roditeljstvo (Föräldrakollen) Vam pomaže da izračunate na koji način ćete Vi i drugi roditelj djeteta, međusobno podijeliti roditeljski dopust/roditeljsko odsustvo. Kontrola blagajne (Kassakollen) izračunava kolika je naknada za roditeljstvo (föräldrarpenning), naknada za bolovanje (sjukpenning), i drugu naknade iz "Försäkringskassan". Uđitenaforsakringsskassan.se tražite rubrike "Föräldrakollen" och "Kassakollen".

“Knegdeg”, knegdeg.se, pomaže Vama koji radite u privatnom sektoru u svojstvu činovnika (tjänsteman), da izračunate koliko ćete dobiti ako se razbolite, dobijete povredu na radu, postanete roditelj itd. Sajt je stvoren och strane PTK-a zajedno sa 26 saveza sindikata.

Zdrav radni vijek (Sunt arbetsliv), suntarbetsliv.se pomaže i daje inspiraciju Vama, koji radite u sklopu Opšina/Opština, Županija/Srezova i regija, po pitanju dobrog i zdravog radnog mjeseta. Ovdje Vam se mogu dati savjeti o tome kako su drugi riješili probleme vezane za radnu okolinu.

“Arbetsmiljöupplysningen”, arbetsmiljoupplysningen.se daje informacije o radnoj okolini i koju ulogu imaju zastupnici zaštite na radu (skyddsombud) i medicina rada (företagshälsovården). Dobivate/dobijate savjete gdje treba da se obratite za dodatnu pomoć.

Savezi sindikata (Fackförbunden), fackforbunden.se je sajt gdje možete, polazeći od struke, vidjeti koji sindikat odgovara Vama. Ovdje imate i linkove za različite sindikate i možete uspoređivati/upoređivati različite a-kase i osiguranja zarada.

Min Pension, minpension.se. Här finns alla dina pensioner sammanställda med en prognos för hur mycket du får totalt i pension. Du kan också prova hur pensionen förändras om du till exempel ökar eller minskar din arbetstid eller om du tar ut pensioner tidigare eller senare i livet.

Verksamt, verksamt.se. U slučaju da razmišljate da pokrenete poduzeće ili već imate neku djelatnost, na ovom sajtu možete dobiti mnogo pomoći. Možete imati i svoje početne strane, stupati u kontakt sa državnim tijelima/organima i drugim i koristiti druge usluge putem e-legitimacije. “Verksamt” je saradnja između Poreske uprave (Skatteverket), Registra poslovnih/privrednih subjekata (Bolagsverket) i Zavod za zapošljavanje (Arbetsförmedlingen).

Ured za osiguranje potrošača (Konsumenternas Försäkringsbyrå) i Bankovni i finansijski ured potrošača (Konsumenternas Bank- och Finansbyrå), konsumenternas.se. Ovdje možete naučiti o štednjici i osiguranjima. Možete uspoređivati/upoređivati razne račune, osiguranja za djecu, mirovine/penzije osnovane na radnom stažu i mnogo drugoh stvari. Uredi pružaju besplatne savjete mejlom i telefonom.

Izborna centrala za mirovine/penzije zasnovane na radnom stažu(Valcentraler för tjänstepensioner)

Izbor mirovine/penzije (Pensionsvalet) (pv.se) za zaposlenike/zaposlene u Opšinama/Opština, Županijama/Srezovima i regionima.

Valcentralen (valcentralen.se) za zaposlenike/zaposlene u Opšinama/Opština, Županijama/Srezovima, regionima, sektoru banke i finansijskih institucija itd.

Collectum (collectum.se) za zaposlene činovnike u privatnom sektoru sa ITP-ugovorom.

Fora (fora.se) za zaposlenike/zaposlene u privatnom sektoru sa SAF-LO-ugovorima.

Državni zavod za mirovine/penzije zasnovane na radnom stažu (Statens tjänstepensionsverk) (spv.se) za zaposlenike/zaposlene u državnom sektoru.

Mirovinska/penzijska društva (Pensionsbolagen)

Pronaćićeće kontaktne podatke osiguravajućih poduzeća/preduzeća koja vode računa o Vašim mirovinama/penzijama, na izvještaju o penziji kojeg dobivate/dobijate svake godine. Možete naći i podatke kod izborne centrale (valcentralen)

AKO IMATE

U slučaju da imate mirovine/penzije kod "KPA Pension" ili želite pitati o mirovini/penziji zasnovanoj na stažu u Općinama/Opština i regionima, možete telefonirati uslužnoj centrali na broj telefona 020-650 500. Tamo možete dobiti pomoć na 17 različitih jezika. Isto to važi ako želite pomoći od osiguravajućeg poduzeća/preduzeća Folksam, telefon 0771-950 950.

Vrijedno za pročitati

Suradnaj/saradnja "KPA Pension" sa Annik-om Creutzer je rezultirala u nekoliko knjiga, vrlo vrijednih za pročitati, koje možete da skinete na sa www.kpa.se/bok. Dvije od tih knjiga postoje i u kratkim verzijama, prevedene na više jezika

- "Ta makten över din pension – tio fallor du som kvinna ska undvika." ("Počnite vladati svojom mirovinom/penzijom - deset zamki koje kao žena možete izbjegić")
Ova knjiga obrađuje deset zamki koje treba izbjegavati kroz cijeli život kako bi se ostvarila što bolja mirovina/penzija kada dođe vrijeme za to.
- "Dags att lägga pensionspusslet – så tar du som kvinna ut pension på bästa sätt." ("Vrijeme je da se penzione kockice sklope - ovako Vi kao žena vadite penziju na najbolji mogući način")
Knjiga se obraća Vama koji ste navršili 55 godina ili više i ulazi u suština bitnih stvari za razmatranje prije polaska u mirovinu/penziju.

• "Din trygghet i jobbet – försäkringar och annat stöd för dig som är anställd i en kommun, ett landsting eller en region. ("Vaša sigurnost na poslu - osiguranja i druge potpore/podrške za vas koji ste zaposlenik/zaposleni u Općini/Opštini, Županiji/Srežu ili regionu")
Kako naslov govori, ova knjiga je za Vas koji radite sa pitanjima mirovine/penzije. Cilj knjige je da Vas podrži u Vašem kontaktu sa kolegama.

Annika Creutzer

je jedan od naših najpoznatijih eksperata za privatnu ekonomiju. Ona je nacionalni ekonomista, žurnalistica i hroničar i radila je, između ostalog, i u "Aftonbladet" i "Privata Affärer". Annika Creutzer je takođe poznati predavač i moderator, koju često čujemo kako daje mudre savjete iz oblasti ekonomije, između ostalog i na programu "Plånboken" na P1. Danas vodi sopstveno poduzeće/ preduzeće Creutzer & Co.

KPA Pension

je društvo za mirovine/penzije za zapošljenje u Općinama/Opština i Županijama/Srezovima. Više od 1,6 miliona ljudi koji su bili ili su zapošljeni u Općinama/Opština i Županijama/Srezovima, imaju svoju mirovinu/penziju zasnovanu na radnom stažu kod KPA Pension.

Mi ulažemo novac za mirovine/penzije na siguran način vodeći računa o etici, brizi prema ljudima i okolišu. Stoga nikada ne ulažemo u oružje, duvan, igre na sreću ili alkohol. Osom toga imamo najniže članarine u branši.

Fotografija Petter Karlberg

Fotografija poledine Kate Gabor

Font Palatino, Gill Sans

Dizajn Eva Bergfeldt

Original Karin Johansson

Produciju vodila Anna Seger

Projekt vodila Emma Bernquist

Možda ste i Vi jedan od hiljade ljudi koji su došli ovdje kao izbjeglice ili se doselili zbog ljubavi i sada počinjete raditi. Ili ste možda mladi pa ste zato novi na tržištu rada. Novi posao znači mnogo više od plaće/plate.

Novi posao daje mogućnost da postanete dio zajedništva Ali donosi i odgovornost i obaveze.

Cilj ove knjige je da Vam pruži pomoć uz put i da Vam olakša razumijevanje povezanosti plaće/plate, osiguranja i mirovine/penzije.

Postoji velika sigurnost u osiguranjima koja prate zapošljenje. Ova sigurnost postaje znatno veća ako na radnom mjestu važi kolektivni ugovor. Ali što je ustvari kolektivni ugovor? To i mnogo više od toga se objašnjava u knjizi tako da je lako razumjeti ono što često djeluje komplikovano.

Annik-u Creutzer, dobro poznatog eksperta za privatnu ekonomiju, možemo čuti radnim danima kako daje mudre savjete o ekonomiji na programu "Plånboken" na radio kanalu P1. U knjizi, ona dijeli svoje znanje i raščlanjuje što važi prilikom zapošljavanja.

Cijena cca 59:- uključujući i porez na promet (moms)